

EKONOMİK COĞRAFYA

Doç. Dr. Nuri YAVAN

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Coğrafya Bölümü
Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı
nuri.yavan@ankara.edu.tr

EKONOMİK COĞRAFYA – İKTİSAT İLİŞKİSİ

- **Dersin İçeriği**
- Ekonomik Coğrafyacının Beş Prensibi
 - Warf'un Beş Prensibi
- İktisat ve Ekonomik Coğrafya İlişkisi
 - Bölge bilimi ve Isard
 - Krugman, Nobel ve Yeni Ekonomik Coğrafya

Bir Ekonomik Coğrafyacının Beş Prensibi

□ Warf'un Beş Prensibi

- Coğrafya ve tarih birbirinden ayrı düşünülemez
- Kültür anlaşılmeden mekan ve toplum anlaşılamaz
- Politik ekonomi dünyayı ve olayları anlamda önemli bir bakış açısı sunar.
- Küreselleşme anlaşılmeden yerelde olan anlaşılamaz.
- Bütün insan faaliyetleri biyo-fizik çevrede cereyan eder

□ Bu prensiplerin temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- -İnsana ve sosyal süreçlere aktif bir rol verir, kültürü önemser
- -Ekonomi ve siyaset arasındaki sıkı ilişkiyi görür
- - Küreselleşme sürecinin farkındadır
- -Mekanı değişken, dinamik ve çevresiyle etkileşimli-bütünlüklü olarak alır

Ekonomik Coğrafyacının Beş Prensipleri

1. Coğrafya ve tarih birbirinden ayrı düşünülemez

- Bütün coğrafyalar tarihseldir
- Mekansal bir çalışma, zamandan/tarihsel olan ayrı ele alınamaz.
- Süreçler-tarihsel tecrübeler mekanın farklılaşmasında önemli bir rol oynar
- Tarihsellik (dinamiklik)vurgusu
- Afrika örneği

2. Kültür anlaşılmeden toplum ve mekan anlaşılabilir

- Temel bir kavram olarak “kültür” içeriği, öğeleri, mekanla ilişkisi
- Mekana /kentsel yapıya etkisi, mekandaki farklılaştırıcı rolü
- Toplumun ve mekanın yeniden inşası
- Ekonomik ve siyasal yapı ile mekansal organizasyonun anlaşılması için kültürün anlaşılması (İslam coğrafyası, Hint coğrafyası vd.)

3. Dünyanın politik ekonomi bakış açısı içerisinde ele alınması ve anlaşılması

- Sosyal ilişkiler, toplumu ve mekanı anlamada temel yapıdır.
- Ekonomi ve siyaset kavramları
- Toplumsal güç dağılımı ve kaynaklara ulaşımındaki etkisi
- İktidarın sınıf, cinsiyet, etnisite gibi unsurlarla değerlendirilmesi
- Kimliklerle ilişkisi

Ekonomik Coğrafyacının Beş Prensibi

4. Küreselleşme ve Yer/Mekan/bölgelerin birbirine bağımlılığı

- Çeşitli alanlarda iç içe geçme, bağımlı hale gelme
- Bir coğrafi gerçeklik olarak önemi (küresel – yerel etkileşimi)
- Ekonomik küreselleşmenin etkisi
- Kültürel küreselleşmenin etkisi
- Dünya sistemi içerisinde mekan” ve bu anlayışın coğrafya öğretimine yansıtılması gereği

5. İnsan faaliyetlerinin biyo-fizik çevre içerisinde sürekli bir etkileşim sonucunda gerçekleşiyor olması

- Toplum ve çevre ilişkisinin çift yönlü ele alınması
- İnsanın çevre üzerindeki etkinliğinde teknoloji faktörü (negatif ve pozitif yanları)
- “Nüfus-kaynak dengesi” açıklaması örneği

Ekonomik Coğrafya İktisat İlişkisi

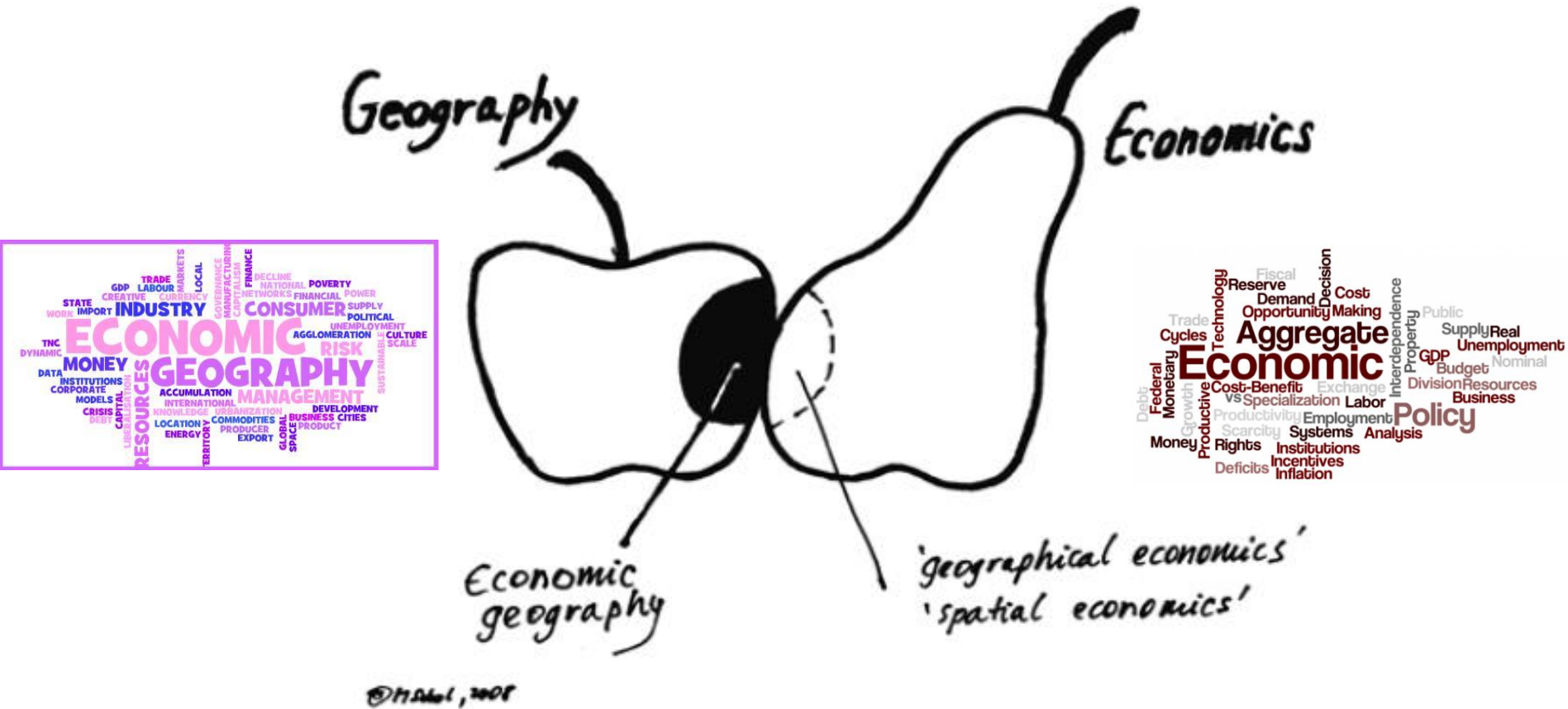

Figure 1.1: Economic geography (Source: Author)

Ekonomik Coğrafya ve İktisat İlişkisi

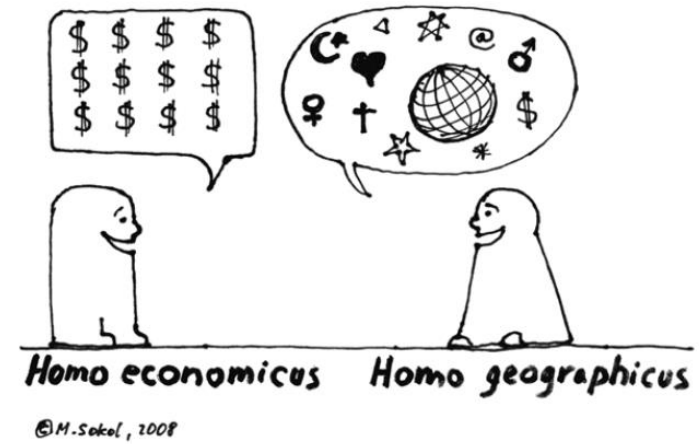
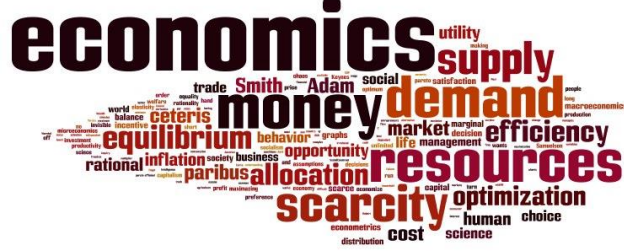

Figure 1.2: Homo economicus and Homo geographicus (Source: Author)

- Ekonomik coğrafyacılar ekonominin mekansal boyutuyla birinci dereceden ilgili iken, buna karşılık çoğu iktisatçı, göreceli olarak mekansal meselelerle ilgilenmez ve adeta “mekansız harikalar diyarı” içerisinde yaşarlar.
- Yani tüm beşeri ve ekonomik faaliyetler sanki bir toplu iğnenin başında meydana geliyormuş gibi davranırlar
- İktisatta birey veya firma **Homo Ekonomikus**: "iktisadi/rasyonel insan" iken,
- Ekonomik coğrafyada, birey veya firma **Homo Coğrafikus**:
- **Ekonomiye «Coğrafi/Mekansal» Yaklaşım**: yerlerin özelliklerini ve mekandaki süreç ve örüntüleri sosyal yapı ve politik bağlamı içinde anlamaktır.
- **Ekonomiye «İktisadi» Yaklaşım**: ekonomik dünyayı homojen görme, soyutlama ve genelleştirme eğilimlidir.
- Sonuç: **Ekonomiyi sosyal bağlamdan ayıran** analitik bilim olarak İktisat

İktisat vs Ekonomik Coğrafya

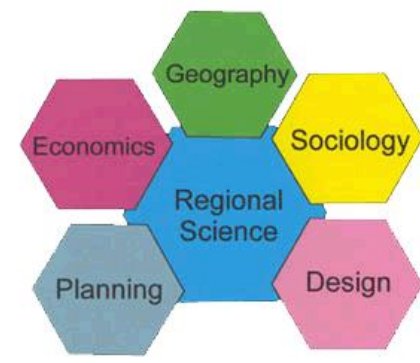

- Ekonomik Coğrafya ve İktisat disiplini tıpkı birçok sosyal bilim dalı gibi 19. Yüzyılın sonunda kurumsallaştı.
- Başlangıçtan günümüze iki disiplin yaklaşım bakımından farklı şekillerde gelişme gösterdi.
- İktisat bilimi, zaman ve mekândan bağımsız olarak, ekonominin piyasa güçleri tarafından her yerde aynı şekilde işlediğini öngörmektedir.
- İktisat, fizik ve kimya gibi doğa bilimlerinin yöntemlerini benimseyen teorik bir disiplin olarak gelişti.
- Ekonomik coğrafya somut gerçeklere ve uygulamaya dayanan bir disiplin olarak kendini kurmuştur.
- İktisatçılar genelleştirme ve teorize etmeye büyük önem verirken, coğrafyacılar farklı yerlerin ve bölgelerin birbiriyle bağlantılarının ve ekonomilerinin nasıl açıklanacağı üzerinde durmaktadırlar.

İktisat vs Ekonomik Coğrafya

- Genel olarak, iktisat, formal ve teorik bir yaklaşıma sahipken, ekonomik coğrafya açık uçlu ve kapsamlı bir yaklaşıma sahiptir
- İktisat'a göre piyasa, kıt kaynakların (neyin üretilip neyin tüketileceği kararının) nasıl tahsis edileceğini gösteren, arz ve talep güçleri tarafında yönetilen çok sayıda alıcı ve satıcıdan oluşan bir sistemdir.
- Ekonomik coğrafyada piyasa sorunludur ve piyasa hatası ve piyasa dışı yapılar esas alınır.
- İktisat, ekonomiyi kültürel ve sosyal konteksten ayıran, analitik bir disiplindir.
- Coğrafya, doğası gereği, süreçler ve olguların ilişkisini ayırmadan, onlar arasındaki ilişkiye odaklanan sentez bir disiplindir

Ekonomik coğrafya ve İktisat ilişkisi: BÖLGE BİLİMİ

- Amerikalı iktisatçı Isard (1956:25) “iktisatçılar, ekonomik faaliyetlerin harikalar diyarında meydana geldiğini varsayarak mekansız ve lokasyona oturmeyan iktisat yapıyorlar” şeklinde belirttikten sonra iktisadı mekana oturtmak için *Bölge Bilim* (Regional Science) adı verilen yeni bir disiplin yaratmıştır.
- Ekonomik olguların mekansal boyutunun dikkate alınması için Isard tarafından yapılan bu girişim ile “mekan ekonomisi” (space economy) resmen kurulmuş ve böylece ekonomik coğrafyacılar, şehir ve bölge bilimcileri ile iktisatçılar beraber çalışmaya başlamıştır (McCann, 2001:1).
- Erickson’un (1989:223) ifadesi ile “*başka hiç bir akademik disiplin beşeri coğrafya üzerinde iktisat biliminden daha fazla etkiye sahip olmamıştır.*”
- Gerçekten iktisat bilimi beşeri coğrafyayı en fazla etkileyen disiplindir.
- Coğrafyacıların kullandığı pek çok temel kavram, teori ve metot ya doğrudan ya da dolaylı olarak iktisat biliminden (ödünç) alınmıştır.

Krugman, Nobel ve Yeni Ekonomik Coğrafya

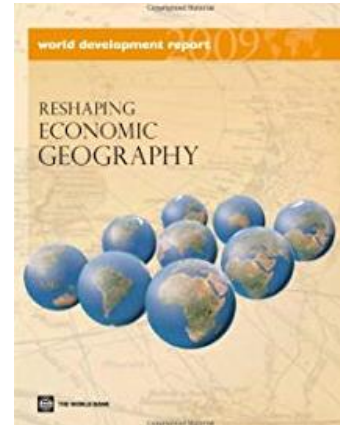

The Prize in Economic Sciences 2008

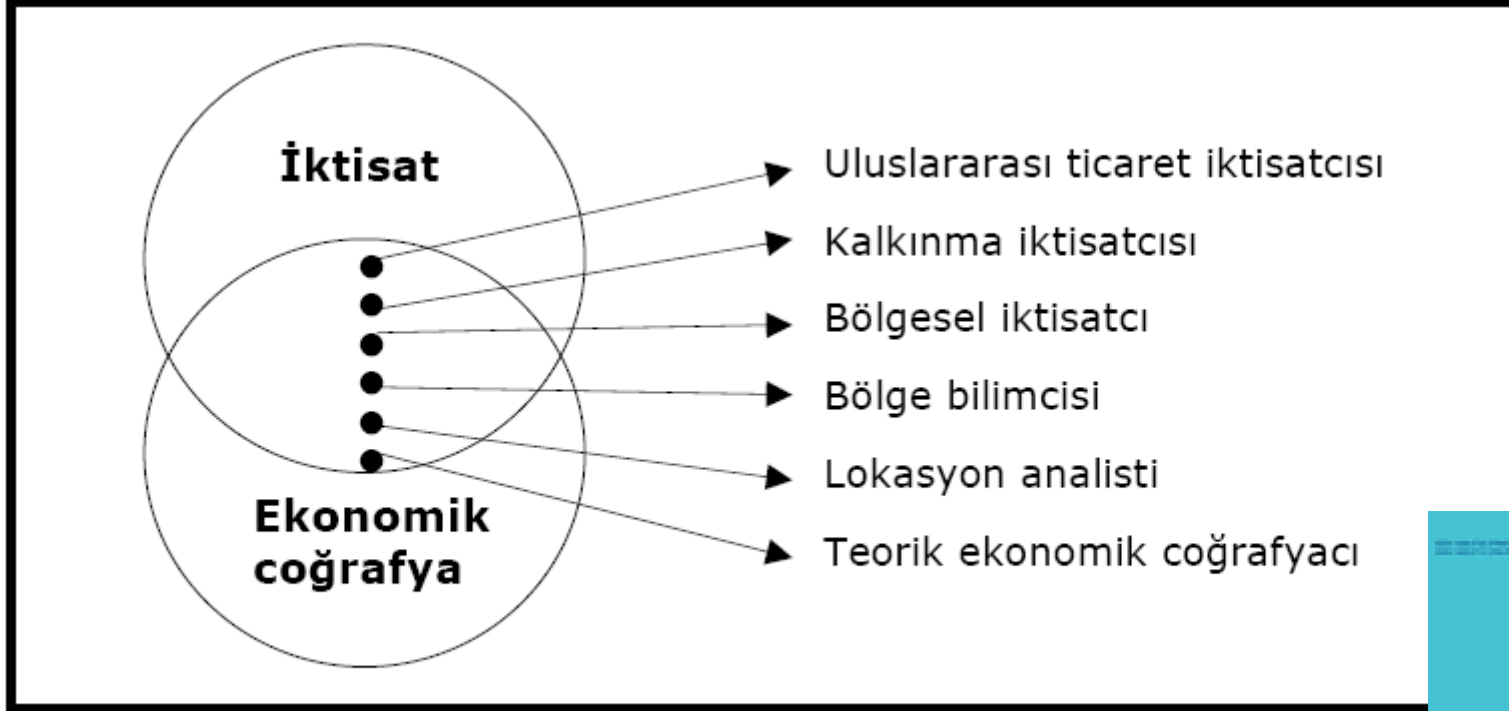
This year's Laureate is awarded the Prize for his research on international trade and economic geography. By having shown the effects of economies of scale on trade patterns and on the location of economic activity, his ideas have given rise to an extensive reorientation of the research on these issues.

International Trade and Economic Geography

- Dünyaca ünlü **Nobel ödüllü iktisatçı Paul Krugman'a göre, ekonomik coğrafya yapmaya çalışmak için en azından üç tane önemli neden vardır:**
 - **Birincisi**, ülkeler içerisindeki ekonomik etkinliklerin gerçekleştirildiği yerler başlı başına önemli bir konudur.
 - **İkinci** olarak uluslararası iktisat ve bölgesel iktisat arasındaki ayırım çizgisi giderek bulanıklaşmaktadır.
 - **Sonuncusu** ve belki de en önemlisi ise, entelektüel merakla birlikte bu alanın sağladığı geniş ampirik laboratuvar olanaklarıdır (Krugman, 1991b:8).

Ekonomik coğrafya ve İktisat ilişkisi

Kaynak: Taafle (1974:9)

